

**DEMOKRATIK DAVLAT VA FUQAROLIK JAMIYATIDA NODAVLAT
TASHKILOTLARNING TUTGAN O'RNI**

Samarqand davlat universiteti
Kattaqo'rg'on filiali "Axborot texnologiyalari"
kafedraasi Matematika yo'nalishi 3-kurs talabalari

Dagarov Shamshod Ixtiyor o'g'li

Ashirova Muxlisa Norjigitovna

Xayitov Javohir Fayzulla o'g'li

Ergashova E'zoza Yusup qizi

Ilmiy rahbar: Samarqand davlat universiteti
Kattaqo'rg'on filiali "Pedagogika va tillarni o'qitish"
kafedraasi assisenti

Butoyev Ilxom Uzokovich

Annotatsiya: *Nodavlat notijorat tashkilotlarning faolligi tobora kengayib bormoqda. Natijada davlat ham fuqarolar ham iqtisodiy va moliyaviy jihatdan foyda ko'rmog'ida. Ushbu maqola aynan nodavlat tashkilotlarda iqtisodiy rivojlanish bosqichlarini qamrab oladi*

Kalitso'zlar: *nodavlat tashkilotlar, hududiy tamoyillar, pul mablag'lari, byujet, fond, ijtimoiy foyda, iqtisodiy jamg'arma, subsidiya, grant, ijtimoiy buyurtma.*

Mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan nodavlat notijorat tashkilotlari milliy qadriyatlar, inson huquq va erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini himoya qilish, fuqarolarning ijtimoiy, iqtisodiy faolligi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda manfaatlar muvozanatini ta'minlashga ko'maklashmoqda.

Budjet — bu davlat va mahalliy o'z-o'zini boshqarish vazifalari va funksiyalarini moliyaviy ta'minlash uchun mo'ljallangan pul mablag'lari jamg'armalarini to'plash va sarflash shaklidir. Byudjet defitsiti daromadlarni oshib ketganda va mamlakatning moliyaviy sog'lig'ini ko'rsatganda paydo bo'ladi. Hukumat odatda byudjet tanqisligi so'zlarini tadbirkorlik yoki jismoniy shaxslarga emas, balki xarajatlarni nazarda tutadi. Hisoblangan defitsitlar davlat qarzini shakllantiradi. Byudjet defitsitining asosiy xavfxatarlaridan biri inflyatsiya bo'lib, u narx darajasining doimiy o'sishi hisoblanadi.

Subsidiya — davlat byudjeti, mahalliy byudjetlar mablag'lari yoki maxsus fondlardan jismoniy va yuridik shaxslarga, mahalliy organlarga, boshqa davlatlarga beriladigan pul mablag'i yoki natural shaklidagi yordam. Mablag'lar ko'rinishidagi aniq manzilli Subsidiyalar bevosita S, soliq yoki boshqa imtiyozlarni joriy etish bilvosita Subsidiya deb ataladi. Subsidiya davlat tomonidan qaytarib olmaslik sharti bilan ajratiladi. Subsidiyalar iqtisodiyotni diversifikatsiyalash (tarkiban o'zgartirish), eksportimportni muvozanatlab turish, fantexnika yangiliklarini o'zlashtirishni yo'lga qo'yish, milliy sanoatni o'stirish, ayrim hududlarni rivojlantirish, konversiya va boshqa

maqsadlarda ajratiladi. Jahon bozoridagi narxni ushlab turish uchun bozorga qo'shimcha tovarlarni chiqarmaslik zarur bo'lganda davlat o'z tovarlarini zaxiraga o'tkazib turgan firmalarga Subsidiya berib, tovarlarni saqlab turish harajatlarini qoplaydi. Davlatning iqtisodiy dasturlarida ishtirok etadigan korxonalar ham Subsidiya oladi.

Ijtimoiy buyurtma jamiyat hayotidagi inson hayotini tashkil etish shaklidir. Bu zamonaviy jamiyat hayotining tartibli bo'lishining betartiblik, qonunbuzarlik va axloqsizlikka qarshi bo'lgan eng muhim jihati.

Ijtimoiy tartib faqatgina a'zolari bir-biri bilan o'zaro aloqada bo'lgan jamiyatda mumkin. Hamma o'zi uchun uning yaratilishi va barqaror ishlashi uchun unumli zamin bo'lib xizmat qila olmaydigan birlashmagan jamiyat. Ushbu tartib jamiyatning ko'plab elementlari va ijtimoiy tizimlari uchun birlashtiruvchi bo'g'in bo'lib, ularsiz ular bir-biri bilan ta'sir o'tkaza olmaydi. Jamiyatning tizim sifatida belgisi faqat uning mavjudligida namoyon bo'ladi.

Madaniyatli jamiyat faqatgina odamlar ijtimoiy buyurtma zarurligini, qonunlarga rioya qilish va axloqiy tamoyillarni saqlash muhimligini tushungan va qabul qilgan joyda mumkin bo'ladi. Bu atrofda turli xil ijtimoiy jarayonlar sodir bo'ladigan jamiyat "skeletlari". Bunday jarayonlarning namunalari axloqiy tartib va normativlardir. Ijtimoiy buyurtmaning mavjudligi qadim zamonlardan beri isbotlangan. Uning mohiyatini tushuntiradigan birinchi tushuncha Aristotel tomonidan tuzilgan. Uning fikricha, jamiyat xavfsizligi va uning axloqiy qadriyatlarini saqlash faqat ijtimoiy tartibni birgalikda ta'minlash sharoitida mumkin bo'ladi. Har bir inson jamiyatning bir elementi sifatida umumiy maqsadga erishish yo'lida o'z xohish-istaklarini jilovlashi kerak. U o'z manfaatlari uchun bunday qurbonlikni "ijtimoiy shartnoma" deb atadi. Biroq, shaxs ularni hokimiyat ustunligi va jamiyat manfaatlari yo'lida faqat o'z xohishi bilan amalga oshiradi.

2018 yil, 15 martdan e'lon qilingan davlat grantlariga hamda davlat ijtimoiy buyurtmasiga tanlovlar, uning muddatlari, mavzu va yo'nalishlari to'g'risidagi ma'lumotlarga keng to'xtalib o'tiladi. Xususan, harakatlar strategiyasini, —Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab quvvatlash yilil Davlat dasturi ijrosini ta'minlashda NNTlarning innovatsion loyihalarini qo'llab-quvvatlash;

—Xorijiy va mahalliy OAVlarda yuksak huquqiy tafakkurni, inson huquqlari madaniyatini jamoatchilik nazoratining innovatsion shakl va mexanizmlarini keng targ'ib etish mavzularidagi davlat granti tanlovlari haqida atroflicha tushuntirishlar beriladi.

Aholining ehtiyojmand qatlamlarini, ayniqsa nogironligi bo'lgan yoshlar sog'ligini rehabilitatsiya qilish shart-sharoitlarini yanada yaxshilashga ko'maklashish;

—aholining ekologik madaniyatini, fuqaro muxofazasi sohasida bilim va ko'nikmalarni yuksaltirish;

–millatlararo va konfessiyalararo hamjihatlikni, yaqin qo‘shnichilikni, teng huquqli va o‘zaro manfaatli xalqaro aloqalarni mustahkamlash borasidagi davlat organlarining buyurtmalariga e‘tibor qaratiladi.

Fuqarolarning tashabbuskor guruhlarini tomonidan tuzilgan NNTlarni loyihalar boshqaruvi sohasidagi kasbiy bilim va ko‘nikmalarini oshirish, aholining dolzarb masalalarini hal etishda ijtimoiy sheriklik samaradorligini yuksaltirish, jamoatchilik nazoratining ilg‘or shakl va mexanizmlarini qaror toptirish masalalarida fikr almashish rejalashtirilgan.

Xulosa qilib aytganda, mazkur maqolada NNT larning jamiyatdagi o‘rni ularning iqtisodiy foydalari haqida so‘z yuritiladi va belgilangan vazifalar o‘z vaqtida hayotga tatbiq etilishi yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlarda faol ishtirokchi va hamkor sifatida nodavlat notijorat tashkilotlarining rolini yanada oshirish, ularni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash ko‘lamini kengaytirish hamda ularga qulay shartsharoitlar yaratishga xizmat qiladi. Bu esa, o‘z o‘rnida, oliy qadriyat hisoblangan inson va uning huquqlari, manfaatlarini muhofazasini kuchaytirishning muhim omili bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azizxo‘jaev A. A. Davlatchilik va ma'naviyat. – T.: Sharq, 1997.
2. Amir Temur jahon tarixida. YuNESKO. Parij – 1996.
3. Gadoyboev A. Obod mahalla – adolatli, demokratik jamiyat tayanchi. – Demokratlashtirish va inson huquqlari, 2003, №1.
4. Jo‘raev S. Fuqarolik jamiyati: nazariya va amaliyot (ilmiy-tahliliy maqolalar to‘plami). T., 2003.
5. Jumaev R.Z. Davlat va jamiyat: demokratlashtirish yo‘lida. -T.: «Sharq», 1998.
9. Tuychieva, I., Aripov, S., Madaminova, D., & Mustaev, R. (2021). THE PEDAGOGICAL SYSTEM OF PREPARING BOYS FOR FAMILY RELATIONSHIPS IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS. 湖南大学学报 (自然科学版), 48(8).
10. Tuychieva, I., Aripov, S., Madaminova, D., & Mustaev, R. (2023, June). Language and computer in the development of communicative competence of school children. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2789, No. 1). AIP Publishing.
11. Olimovich, A. S. (2023). DINIY VA DUNYOVIY BILIMLAR ASOSIDA AJRIM SABABLARINI YOSHLARNI OILAGA TAYORLASHDA YETKAZIB BERISH. IJODKOR O'QITUVCHI, 3(26), 335-338.
12. Aripov, Sh. O. (2022). Ёшларни оилага тайёрлашда оилада эр ва хотиннинг айрим мажбурият ва бурчларини қонуний жиҳатдан тушунтириш. Academic research in educational sciences, 3(1), 68-75.
13. Olimovich, A. S. (2023). The Role of Parents in the Formation of Young People and the Imagination of the Family. Journal of Intellectual Property and Human Rights, 2(4), 4-8.

14. Aripov, S. O. (2020). SOCIO-PSYCHOLOGICAL ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE FAMILY IN PREPARING CHILDREN. In Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества (pp. 311-313).

15. Матякубов, Р., Урмонов, С., Касимова, Х., & Каримов, Ш. (2020). Гидрирование дифурфурлиденацетона на палладиевых катализаторах. Universum: технические науки, (3-2 (72)), 37-39.

16. Abdullayeva, U., & Urmonov, S. (2022, October). WAYS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION AND ENVIRONMENTAL EDUCATION BY SOLVING ISSUES RELATED TO ECOLOGY IN CHEMISTRY LESSONS. In Conference Zone (pp. 69-71).

17. Матякубов, Р., Урмонов, С., Касимова, Х. Х., Абдисаматов, Э. Д., & Исмоилов, Ш. Ш. У. (2019). Защита бетонной поверхности от воздействия агрессивных сред. Universum: технические науки, (11-2 (68)), 5-7.

18. Матякубов, Р. М., Урмонов, С. М., Исмоилов, М. Ю., & Ўктамова, Д. О. (2020). СИНТЕЗ И ИССЛЕДОВАНИЕ СВОЙСТВ ФЕНОЛОФОРМАЛЬДЕГИДНО-ФУРАНОВЫХ СВЯЗУЮЩИХ. Universum: технические науки, (11-3 (80)), 72-76.